

Mondelinge taal - groep 5 groepsplan

Middelen organisatie en frequentie	
<p>Taal heeft een inhoudelijk deel (onder andere: woordenschat, zinsbouw, grammatica, lezen) en een communicatief deel (onder andere: uitwisselen van ervaringen, ideeën, meningen, gevoelens). Deze onderdelen van taal krijgen expliciet aandacht tijdens de lessen.</p>	
<p>Frequentie: 4,5 uur per week, waaronder ½ uur woordenschat, activiteiten rond boeken 45-60 minuten)</p>	
Na te streven doelen	Leerkracht aanpak
<p>Aan de lessen worden taaldoelen gekoppeld die centraal moeten staan in ofwel de groep ofwel de individuele taallessen/ logopedie. In de groep ligt de nadruk op vergroten van woordenschat en communicatieve redzaamheid.</p> <p>Onderstaande doelen dienen eind groep 8 beheerst te worden voor uitstroom praktijk onderwijs (wat betreft dit vakgebied). Indien uw kind deze doelen eerder helemaal beheerst kan het gaan werken aan een niveau dat leidt tot een hogere uitstroom (≥ VMBO BB)</p> <p>Begrijpend luisteren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Benoemt na het luisteren naar een overtuigende tekst van 2-3 minuten wat de bedoeling van de spreker is (herkennen van overtuigen als luisterdoel) • Luistert gericht naar verschillende soorten teksten waarin niet te veel (nieuwe) informatie gelijktijdig geïntroduceerd wordt en een volgorde, vraag-antwoord, voorbeeld, middel-doel of oorzaak-gevolgrelatie kan voorkomen • Herkent de signaalwoorden die kenmerkend zijn voor deze relaties • Geeft de genoemde relaties aan • Herkent de structuur van een verhaal of presentatie bij het beluisteren ervan (inleiding, kern, slot) • Verwoordt verwijsrelaties in een verhaal <p>Spreken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brengt structuur aan in de presentatie (inleiding, kern, slot) • Spreekt met juist volume en afwisselend tempo • Maakt gebruik van mimiek, gebaren en houding • Heeft interactie met het publiek • Past bij het uitvoeren van taalhandelingen in duo's en groepjes een aantal samenwerkingsvaardigheden toe (vragen stellen aan elkaar, reageren op wateen ander zegt, een ander helpen zonder voor te zeggen) • Gebruikt na gerichte vragen van de leerkracht complexe cognitieve functies voor meer abstracte onderwerpen buiten het hier en nu (ordenen, concluderen, redeneren) • Wisselt lange zinnen af met korte <p>Sociaal taalgebruik</p>	<p>Hieronder volgen een aantal aandachtspunten voor de leerkracht de communicatieve ontwikkeling te stimuleren.</p> <p>De leerkracht</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgt dat hij/zij goed te zien is • Spreekt duidelijk en langzaam • Deelt mondelinge informatie op in stukjes • Creëert veilige en uitnodigende spreesituaties • Volgt, past taal aan en voegt taal toe • Beantwoordt pogingen tot communicatie positief • Verwoordt handelen • Benoemt de dingen om zich heen • Benoemt emoties van zichzelf en het kind • Stimuleert alertheid, luistergerichtheid en het opgang houden van gesprek • Brengt structuur aan verhalen door samen te vatten en goed terug te geven van taal • Gebruikt dagritmes e.d. • Gebruikt natuurlijke gebaren • Gebruikt luisterspeltjes voor de stimulering van de luistervaardigheid. • Herhaalt auditief aangeboden informatie <p>Leerkracht en logopedist gebruiken Van den Nulft & Verhallen voor het aanleren van nieuwe scripts en stimulering van de conceptvorming.</p> <p>Leerkracht en logopedist gebruiken denk stimulerende gespreksmethodieken (DGM) om het taal-denkniveau verder te stimuleren.</p> <p>De mondelinge taaldoelen worden ook tijdens de logopedische therapie behandeld, in groepsverband en indien nodig individueel.</p>

- Doet via communicatiemiddelen een verzoek aan bekende volwassenen en leeftijdgenoten (telefoon, computer)
- Gebruikt beleefd taalgebruik om welkom te heten en iets aan te bieden
- Houdt tijdens het vertellen van een eigen verhaal rekening met voorkennis van de luisteraar
- Voert gesprekken om uitleg of informatie te volgen
- Vraagt beleefd informatie aan onbekende volwassenen
- Geeft kritiek op een correcte manier aan bekenden
- Legt de weg uit aan een onbekende
- Stimuleert een medeleerling tot interactie
- Verwoordt de uitkomst van een denkgesprek of experiment
- Reflecteert op een verhaal of presentatie van zichzelf of anderen

Mening geven

- Vraagt in een gesprek naar de gevoelens of de mening van een ander (vind jij dat ook?)
- Vraagt aan een ander of hij zijn mening verder wil beargumenteren

Woordvorming

- Herkent en vormt verkleinwoorden op –pje en –etje
- Weet aan welke achtervoegsels naamwoorden van vrouwelijke personen of dieren herkend worden en vormt naamwoorden voor de vrouwelijke variant
- Herkent en vormt regelmatige trappen van vergelijking
- Vervoegt werkwoorden in de o.t.t. (regelmatig)
- Weet dat de persoonsvorm overeenkomt met het onderwerp qua enkelvoud en meervoud
- Werkt met synoniemen
- Werkt met collocaties

Zinsbouw

- Herkent en gebruikt bijvoeglijk naamwoorden
- Herkent en gebruikt de juiste persoonlijk voornaamwoorden
- Herkent en gebruikt voorzetsels van plaats en tijd
- Herkent en vormt vraagzinnen met en zonder vraagwoorden (uitbreiding vraagwoorden met welk(e) en woorden als waarmee)
- Maakt samengestelde zinnen samen met een aantal voegwoorden c.q. verbindingswoorden (en, want, maar, dus, omdat, terwijl) en scheidt deze zinnen weer
- Weet wanneer het lidwoord 'een' wordt gebruikt
- Past hetgeen is geleerd over lidwoorden op de juiste manier toe
- Weet dat een zin kan eindigen met een uitroepteken

Woordenschat en woordleerstrategieën

<ul style="list-style-type: none"> • Breidt zijn woordenschat uit met woorden voor een taalniveau van 8/9jaar • Breidt zijn woordenschat uit met schooltaalwoorden • Breidt zijn woordenschat uit met uitdrukkingen en gezegden (figuurlijk taalgebruik) • Breidt zijn leeswoordenschat uit • Leidt de betekenis van een aantal leeswoorden af uit decontext • Leidt de betekenis van een woord af uit de woordbouw (voor- en achtervoegsel, verbuigingen, samengesteld woord) • Kent de betekenis van een aantal frequent voorkomende uitdrukkingen en gezegden met en figuurlijk deel <p><i>Onderstaande doelen betreffen geen actieve benoeming van het zinsdeel. Kinderen hoeven nog niet aan te geven of iets een bijvoeglijk naamwoord is. Ze gebruiken ze wel.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkt met synoniemen • Werkt met het verwijfswoord • Werkt met het verbindingswoord • Werkt met het bijvoeglijk naamwoord • Werkt met het voorzetsel <p>Communicatieve redzaamheid Expliciet aandacht voor :</p>	
---	--

Taal (< minimum t/m verdiept aanbod groep 5 GROEPSPLAN)

Niveau	Uitstroom	Groep					
		3	4	5	6	7	8
Verdiept	≥VMBO T	≥E3 TLL 1 t/m 14	≥E4 TLL 15 t/m 22	≥E5 ZIT A1, A2:6,7	≥M6 -E6 ZIT A2: 8t/m10, B1: 1 t/m 4	≥M7 ZIT B1: 5 , B2 C1: 1	≥(E7)M8 ZIT C1: 2 t/m 5 C2: 6 t/m 8
Basis	VMBO KB/ BB	M3 TLL 1 t/m 11	M4 TLL 12 t/m 19	E4-M5 ZIT A1,A2:6	M5-E5 ZIT A2: 7 t/m10, B1: 1,2	M6-E6 ZIT B1: 3 t/m 5 B2: 6 t/m 8	E6- E7 ZIT B2: 9,10 C1: 1 t/m 4
Minimum	PrO/LWOO	M3 TLL 1 t/m 11	E3 TLL 12 t/m 17	M4 ZIT A1, A2: 6	E4 ZIT A2: 7 t/m10, B1: 1,2	E4-E5 ZIT B1: 3 t/m 5 B2: 6 t/m 8	E5-M6 ZIT B2: 9,10 C1: 1 t/m 4
<minimum	PrO	≤ M3 TLL 1 t/m 11	≤ E3 TLL 12 t/m 17	≤E3 ZIT A1	≤ M4 ZIT A2	≤ M4 ZIT A2	≤ M5 ZIT B1
Na te streven doelen				Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak			Frequentie
<p>Kerdoelen: A mondelinge taalvaardigheid B leesvaardigheid C schrijfvaardigheid D taalbeschouwing</p> <p>Spreken/luisteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerlingen leren dat door het stellen van vragen en het geven van antwoorden informatie kan worden uitgewisseld. De leerlingen leren dat door uitleg informatie kan worden overgedragen en ontvangen. De leerlingen leren dat ervaringen, en wat je daarbij denkt en voelt, bijna altijd subjectief zijn. De leerlingen leren spreken over gevoelens. De leerlingen leren hoe ze duidelijk herkenbare rollen op persoonlijke wijze tot expressie kunnen brengen. De leerlingen leren tijdens een gesprek bij het onderwerp te blijven, op elkaar aan te sluiten en een ander niet in de rede te vallen. De leerlingen leren dat ze bij het beschrijven van voorwerpen zorgvuldig moeten formuleren om voor anderen begrijpelijk te zijn. <p>Woordenschat:</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerlingen leren woorden; woordbetekenissen en relaties tussen woorden. De leerlingen leren woorden leren; strategieën voor het leren van woorden en kennis over woorden. <p>Woordbouw:</p>				<p>Methode Zin in Taal deel A Taalboek A1 en A2 eenheid 6 en 7 Taalmaatje A</p> <p>Leerkracht aanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> Aanleren van gespreksregels. Leiden van ervarings- en/of leergesprekken. Veel aandacht (middels viertakt model) voor woorden uit de tekst en /of de opdrachten. Veel aandacht voor taalbeschouwing (formulering, woordvorming, zinsstructuur, zinssoorten, werkwoorden enz.) Uitleg geven over en voordoen van de oefeningen/opdrachten. Nabespreken van de gemaakte oefeningen/opdrachten. Inspelen op vragen. Stimuleren van het zelfstandig werken. 			2 uur per week

<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen leren de volgende woordbouwprincipes en woordsoorten: <ul style="list-style-type: none"> - lidwoorden (de, het, een), - zelfstandige naamwoorden: enkelvoud en meervoud, samenstellingen, verkleinwoorden - werkwoorden: tegenwoordige tijd en verleden tijd - bijvoeglijke naamwoorden: met of zonder buigings-e (mooie) en de trappen van vergelijking. <p>Zinsbouw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen leren dat er zinnen zijn die vertellen wie wat doet/deed. • De leerlingen leren dat er samengestelde zinnen zijn (nevenschikkend). • De leerlingen leren dat er woorden zijn voor mensen, dieren en dingen • De leerlingen leren dat er woorden zijn voor wat mensen, dieren en dingen doen, hoe ze zijn en waar ze zijn. <p>Schrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen leren het verschil tussen spreken en schrijven. • De leerlingen leren dat er verschillende tekstsoorten zijn, zoals een verslag, een verhaal, een gedicht, een beschrijving en een brief. • De leerlingen leren hoe het schrijfproces verloopt (associëren, brainstormen, verzamelen, selecteren, bewerken, aantekeningen maken). Het plezier in het schrijven staat voorop. • De leerlingen leren een tekst te herschrijven (klad schrijven, een tekst langer maken). 		
--	--	--

Schriftelijke taal - groep 5 groepsplan

Middelen organisatie en frequentie	
<p>Taal heeft een inhoudelijk deel (onder andere: woordenschat, zinsbouw, grammatica, lezen) en een communicatief deel (onder andere: uitwisselen van ervaringen, ideeën, meningen, gevoelens). Deze onderdelen van taal krijgen expliciet aandacht tijdens de lessen.</p> <p>Frequentie: 1,5 uur per week.</p>	
Na te streven doelen	Leerkracht aanpak
<p>Informatie verwerven en weergeven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plaatst woorden in volgorde op basis van de eerste 2 beginletters • Zoekt snel informatie op die alfabetisch is geordend • Zoekt informatie op in een kinderwoordenboek, stukje van een telefoonboek, met behulp van een eenvoudige trefwoordenlijst of inhoudsopgave • Vindt informatie eenvoudige schema's • Verzamelt informatie voor een tekst uit aangereikte informatiebronnen bijv. Informatieve boekjes en tijdschriften • Onderstreept belangrijke informatie • Geeft de gevonden informatie in een voor gestructureerd schema weer • Geeft de hoofdcomponenten uit de gevonden informatie weer (W en H vragen) <p>Meningen in info vergelijken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vertelt wat hij van de inhoud van een tekst vindt en illustreert dit met voorbeelden en argumenten • Vergelijkt gevonden informatie uit verschillende bronnen met elkaar en geeft er een waardeoordeel over <p>Lees en schrijfmotivatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiest zelfstandig een geschikte tekst en leest die voor zichzelf • Herkent verschillende genres waaronder humoristische verhalen en verhalen uit andere culturen <p>Strategisch schrijven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kent de kenmerken van een aantal tekstsoorten zoals brief, verhaal, informatieve tekst, gedicht • Schrijft langere verhalende teksten • Vult een eenvoudig formulier in (bijv. inschrijving Avondvierdaagse) • Schrijft een tekst met een duidelijke inleiding, kern en slot • Schrijft eenvoudige informatieve teksten bijv. beschrijving van voorwerp, plaatje • Stelt voor het schrijven het onderwerp vast (waarover ga ik schrijven?) 	<ul style="list-style-type: none"> • Verhalen vertellen en/of voorlezen • Voordraag- en/of voorleesactiviteiten (door leerlingen) • Lees- en schrijfactiviteiten • Aandacht voor fysieke en inhoudelijke onderdelen van een boek • Eigen mening geven en meningen vragen • Zelf voorspellingen doen en erom vragen • Vragen stellen en samenvatten • Kennis rondom het alfabet uitbreiden <p>Aanbieden van verschillende verhalende en informatieve materialen</p> <ul style="list-style-type: none"> • (digitale) Prentenboeken • Leesboeken • Tijdschriften • Gedichten • Naslagwerken <p>Aanbieden van verschillende genres</p> <p>Leerkracht en logopedist gebruiken Van den Nulft & Verhallen voor het aanleren van nieuwe scripts en stimulering van de conceptvorming.</p> <p>Leerkracht en logopedist gebruiken denk stimulerende gespreksmethodieken (DGM) om het taal-denkniveau verder te stimuleren.</p>

• Stelt voor het schrijven het lezerspubliek vast (voor wie ga ik schrijven?) • Stelt voor het schrijven het schrijfdoel vast (Waarom schrijf ik? Wat wil ik met de tekst bereiken?) • Verzamelt materiaal uit enkele bronnen die beschikbaar zijn en ordent dit • Past bij het schrijven van een tekst de geleerde spellings- en interpunctieregels toe • Gebruikt bij de tekst passende woorden en formuleert in hele zinnen (enkelvoudig) • Besteedt aandacht aan lay-out en vormgeving	

Technisch lezen – groep 5

Niveau/uitstroom	Groep	3	4	5	6	7	8
< PrO		≤ M3	≤ E3	≤ E3	≤ M4	≤ M4	≤ M5
PrO		M3	E3	M4	E4	E4-E5	E5-M6
VMBO BB/KB		M3	M4	E4	M5	M6-E6	E6-E7
≥ VMBO TL		≥ E3	≥ E4	M5	≥ M6	≥ M7	≥ M8
Na te streven doelen				Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak			Frequentie
< PrO AVI-E3 <ul style="list-style-type: none"> Leest zinnen met ongeveer 7 woorden Leest één zin per regel met hoofdletters Leest vlot nevenschikkende samengestelde zinnen Leest vlot eenvoudige tweelettergrepige of samengestelde woorden (ro-ver, voet-bal) Leest vlot eenlettergrepige woorden eindigend op dt, ng of nk Leest vlot twee en drie medeklinkers vooraan en/of achteraan MKMM/ MMKM/ MMKMM, MMMKM MKMMM Leest vlot verkleinwoorden 				Leesmethode: Station Zuid Werkboek 1a, 1 ster en 2 sterren en 3 sterren Werkboek 1b, 1 ster en 2 sterren en 3 sterren Werkboek 2a, 1 ster en 2 sterren en 3 sterren Werkboek 2b, 1 ster en 2 sterren en 3 sterren Leesboek 1 (M5) Leesboek 2 (E5) Antwoordenboeken 1, 2, 1 t/m 3 sterren			4,5 uur per week
PrO AVI-M4 <ul style="list-style-type: none"> Leest zinnen met ongeveer 8 woorden met de juiste intonatie Leest vlot korte zinnen die betekenisvol zijn afgebroken en doorlopen op de volgende regel (iedere zin begint op een nieuwe regel) Leest samengestelde zinnen, nevenschikkend en onderschikkend Leest vlot alle typen eenlettergrepige en tweelettergrepige en drielettergrepige woorden zonder leesmoelijkheden Leest met een middelgroot lettertype 				Roetsjboek 1 (M5) Roetsjboek 2 (E5) Oefensoftware groep 5 Handeling groep 5 Digibordssoftware groep 5			
VMBO BB/KB AVI-E4 <ul style="list-style-type: none"> Leest een doorlopende tekst met zinnen van ongeveer 9 woorden Leest drie- en meerlettergrepige woorden met het voorvoegsel ge-, be-, ver- zonder leesmoelijkheden Leest woorden op -tie uitgesproken als -/tsie/ Leest leenwoorden zonder afwijkende klank-tekenrelaties (portemonnee, diskette) 				Pedagogische aanpak <ul style="list-style-type: none"> De leerkracht heeft positieve verwachtingen met betrekking tot het leren lezen spreekt deze ook uit. De leerkracht biedt leerlingen uitzicht op succes met lezen. De leerkracht ondersteunt kinderen bij het lezen als dat nodig is. De leerkracht geeft een zwakke lezer nooit onvoorbereid een leesbeurt. 			

≥VMBO TL

AVI-M5

- Leest zinnen met ongeveer 10 woorden met de juiste intonatie
- Leest samengestelde zinnen
- Leest drie- en meerlettergrepige woorden zonder leesmoeilijkheden
- Leest waar nodig de klanken –c- als /k/, -c- als /s/, ch als /sj/ en g als /zj/
- Leest woorden met een –y-, -x-, -'s, 's-
- Leest woorden die eindigen op –y
- Leest meerlettergrepige woorden met –tie erin (vakantiepret)
- Leest meerlettergrepige woorden met -i als /ie/ (sigaretten)
- Leest woorden eindigend op open lettergreep: domino, piano
- Leest met een klein lettertype

- De leerkracht toont belangstelling voor de beleving van het lezen van kinderen.
- De leerkracht stimuleert geloof in eigen kunnen en plezier in eigen mogelijkheden.
- De leerkracht helpt kinderen bij het zoeken van verklaringen voor succes en falen met het lezen en zoekt met leerlingen naar productieve attributies

Didactische aanpak

- De leerkracht geeft aan wat het doel en de inhoud van de les is.
  - De leerkracht deelt de stof op in kleine stapjes.
  - De leerkracht doet voor en denkt hardop.
  - De leerkracht gebruikt concrete voorbeelden bij de instructie.
  - De leerkracht besteedt aandacht aan de context.
  - De leerkracht zorgt voor interactie tijdens de instructie.
  - De leerkracht zorgt voor afwisseling tijdens de instructie
  - Niet laten worstelen maar direct voorzeggen
  - Wacht hint prijs aanpak
  - Voor – koor – door lezen
  - Een bepaalde letter of lettergroep markeren in de tekst.
  - Boekje-bandje lezen: meelesen met een geluidsopname
  - Verlengde instructie bieden
  - Doelgericht onderwijs door middel van het passend lesmodel
- Leertijduitbreiding voor extra instructie en begeleid inoefenen gericht op automatiseren en herhaald lezen
- De logopedist werkt ook aan doelen met betrekking tot fonemisch bewustzijn tijdens de individuele therapie

Begrijpend lezen – groep 5

Niveau/uitstroom	Groep	3	4	5	6	7	8
<PrO		≤ M3	≤ E3	≤E3	≤ M4	≤ M4	≤ M5
PrO		M3	E3	M4	E4	E4-E5	E5-M6
VMBO KB/ BB		M3	M4	E4-M5	M5-E5	M6-E6	E6-E7
≥VMBO TL		≥E3	≥E4	≥E5	≥M6-E6	≥M7	≥M8
Na te streven doelen				Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak			Frequentie
<p><PrO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft betekenis aan zelf gelezen woorden en zinnen • Weet dat de zinnen in een tekst met elkaar verband houden • Benoemt het onderscheid tussen lezen en schrijven. 				<p>Methode/methodiek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Met Woorden in de Weer - Lees kijk en doe - Goed gelezen 4-5 - Nieuwsbegrip AA-A - Voorlezen (interactief) - Station Zuid 			2 x 60 minuten per week
<p>PrO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herkent 2 tekstsoorten waaronder een informatieve tekst en een fictionele tekst • Past de bij de tekstsoort horende strategieën toe bij het lezen van teksten op AVI M3 en E3 (stappenplan) • Voorspelt de inhoud op basis van titel en illustraties • Bedenkt wat hij al weet voor de tekst gelezen wordt • Geeft moeilijke woorden aan en gebruikt enkele manieren om de betekenis te achterhalen (woordhulp) • Weet enkele vragen over de tekst aan te geven 				<p>Strategieën die consequent ingezet worden:</p> <p>Voor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarom ga ik deze tekst lezen? • Waar zal het over gaan ? (Ik voorspel) • Wat weet ik al? <p>Tijdens</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat doe ik als ik het niet meer snap? <p>Na</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik visualiseer de tekst (schema, web) • Ik vat samen (o.a. thema, hoofdgedachte) • Ik stel vragen over de tekst • Ben ik te weten gekomen wat ik te weten wilde komen? • Wat vind ik van de inhoud? • Wat weet ik nog niet? • Wat kan ik doen om daar achter te komen? 			
<p>VMBO BB/KB</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trekt conclusies (afleidingen) en beantwoordt vragen op basis van concrete aanwijzingen in de tekst • Kent de functie van kopjes • Herkent in een duidelijk gestructureerde tekst de tijdsopvolging (plaats, gebeurtenis, mens) • Bepaalt de functie van de volgende leestekens: punt, vraagteken, (uitroepteken), hoofdletter • Geeft na het lezen aan waar de tekst over gaat • Vertelt wat hij van een gelezen tekst vindt • Koppelt verwijswoorden aan antecedenten • Past de bij de tekstsoort horende strategieën toe bij het lezen van teksten op AVI M4 en E4 (stappenplan) • Ziet aan het uiterlijk van een tekst waarin hij staat (bijv. boek, krant, internet) • Voorspelt de inhoud op basis van kopjes, lezen van enkele zinnen etc. 				<p>Leerkracht aanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pre-teaching voor kinderen met een laag leesniveau. • Modellen, hardop voordoen. • Vaardigheden laten toepassen op andere teksten. <p>Oefeningen ter bevordering van het begrijpend lezen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De vorm van een zin verbeteren b.v. Piet op zijn fiets stapt. 			

<ul style="list-style-type: none"> • Herkent alinea's • Herkent de briefvorm • Lost het probleem van een moeilijke zin of zinnen op(herlezen etc.) 		
<p>≥VMBO TL</p> <ul style="list-style-type: none"> • Past de bij de tekstsoort horende strategieën toe bij het lezen van teksten op AVI M4 en E4 (stappenplan) • Ziet aan het uiterlijk van een tekst waarin hij staat(bijv. boek, krant, internet) • Voorspelt de inhoud op basis van kopjes, lezen van enkele zinnen etc. • Herkent alinea's • Herkent de briefvorm • Lost het probleem van een moeilijke zin of zinnen op(herlezen etc.) • Herkent aan de hand van signaalwoorden de volgorde en vraag/antwoord structuur in een tekst • Visualiseert een tekst(schema, web) • Bepaalt de functie van leestekens: komma, dubbele punt, aanhalingstekens, puntjes • Onderscheidt verschillende soorten teksten, zoals verhalende, informatieve, directieve, beschouwende en argumentatieve teksten • Herkent de structuur van verhalende teksten • Koppelt verwijswaarden aan antecedenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Zinnen compleet maken. b.v. Jet speelt de pop. • Van een drieregelig verhaaltje de laatste zin bedenken • Van een vierregelig verhaaltje de eerste zin kiezen uit drie mogelijkheden • Van een vierregelig verhaaltje de laatste zin kiezen uit drie mogelijkheden. • Zinnen in de goede volgorde plaatsen. • Ontbrekende woorden in een verhaaltje invullen • Vragen naar aanleiding van een (korte) tekst maken. 	

Spelling – groep 5

Niveau/uitstroom	Groep	3	4	5	6	7	8
<PrO		≤ M3	≤ E3	≤E3	≤ M4	≤ M4	≤ M5
PrO		M3	E3	M4	E4	E4-E5	E5-M6
VMBO BB/ KB		M3	M4	E4-M5	M5-E5	M6-E6	E6-E7
≥VMBO TL		≥E3	≥E4	≥E5	≥M6-E6	≥M7	≥M8
Na te streven doelen				Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak			Frequentie
<PrO <ul style="list-style-type: none"> Spelt klankzuivere woorden met combinaties van twee medeklinkers: <ul style="list-style-type: none"> twee medeklinkers vooraan of achteraan (bloem, kast) twee medeklinkers vooraan en achteraan (klant, grens) Spelt woorden met twee medeklinkers achteraan, die met een tussenklank worden uitgesproken (melk, warm) Spelt woorden met meer dan twee medeklinkers achter elkaar (markt, straat) Spelt woorden met sch(r) (school, taalschrift) Spelt woorden met ng of nk (bang, kring, streng) 				Methode Spelling op Maat 5 Werkboek 4A, B, 5A en B Kopieerbladen van Spelling op Maat 5 “Nog een keer “ – herhalingsstof voor uitvallers “Net iets meer” - verrijkingsstof Antwoordenboek A en B Werkboek A (M5) Werkboek B (E5) Werkwoord spelling 1 term werkwoorden + ik-vorm Oefensoftware groep 5 Handeling groep 5 Digibordsoftware groep 5 Ondersteuning door de F&L methode			1,5 uur per week
PrO <ul style="list-style-type: none"> Spelt woorden die zijn samengesteld met de geleerde woorden uit het aanbod van groep 3 (fietsbel, taalschrift) Spelt woorden met f,v of s,z inclusief samenstellingen (vliegtuig, zwart) Spelt woorden met aai,ooi,oei inclusief samenstellingen (nooit, gloeilamp) Spelt woorden met eer, oor, eur inclusief samenstellingen (meer, kleurboek) Spelt woorden met ij of ei inclusief samenstellingen (klein, schoolplein) Spelt woorden met d of t achteraan inclusief samenstellingen (hond, kleinkind) Spelt eenvoudige verkleinwoorden op -je of -tje (kusje, treintje) Spelt woorden van twee klankgroepen waarvan de eerste onbeklemtoond is (gezin, verhaal) 				Leerkracht aanpak <ul style="list-style-type: none"> Ter ondersteuning de klanken aanbieden in de kleuren van de F&L methode, d.w.z. de lange klanken geel en de korte klanken groen, de tweete klanken rood en de medeklinkers blauw. Structuur van de woorden duidelijk maken door middel van visualisatie van de klankenmerken en de daaraan gekoppelde regels. F & L methode; poster met klank -kleuren. Bespreken van de betekenis van nieuwe woorden. Oriëntatie geven op het nieuwe probleem. Aanbieden van auditieve oefeningen. Uitleg geven over en voordoen van de oefeningen. 			
VMBO BB/ KB <ul style="list-style-type: none"> Spelt woorden met ch(t) inclusief samenstellingen (lach, zonlicht) Spelt woorden met uw, eeuw, ieuw inclusief samenstellingen (nieuw, sneeuwbus) Spelt woorden met au of ou inclusief samenstellingen (gauw, lichtblauw) Spelt woorden van twee klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond is en met een -e- worden geschreven (goede, buiten) Spelt woorden met de klanken aa, ee, oo, uu achteraan (ja, nee, zo, nu) Spelt woorden van twee klankgroepen met de klanken aa, ee, oo, uu aan het einde van de eerste klankgroep (water, beker, molen, bureu) Spelt woorden van twee klankgroepen met de klanken a, e, i, o, u aan het eind 							

<p>van de eerste klankgroep. (appel, letter, zitten, koffer, jullie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spelt woorden aan het begin van een zin en namen van personen met een hoofdletter (Petra, John, Demirbas) • Zet een punt, vraagteken of uitroepetekens aan het eind van de zin • Spelt woorden van twee klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond is en met –ig of –lijk worden geschreven (aardig, moeilijk) • Spelt samenstellingen met meer dan twee medeklinkers na elkaar (valstrik, fietstocht) • Spelt woorden met twee klankgroepen waarin moeilijke letters als ei, ou/au en g/ch herhaald worden (paleis, vijver) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nabespreken van de gemaakte oefeningen. <p>Doelgericht onderwijs door middel van het passend les model</p> <p>Interventie Kopieerbladen van Spelling op Maat 4A / B, 5A / 5B / spelling “Nog een keer “ – herhalingsstof voor uitvallers</p>	
<p>≥ VMBO TL</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spelt woorden aan het begin van een zin en namen van personen met een hoofdletter (Petra, John, Demirbas) • Zet een punt, vraagteken of uitroepetekens aan het eind van de zin • Spelt woorden van twee klankgroepen waarvan de tweede onbeklemtoond is en met –ig of –lijk worden geschreven (aardig, moeilijk) • Spelt samenstellingen met meer dan twee medeklinkers na elkaar (valstrik, fietstocht) • Spelt woorden met twee klankgroepen waarin moeilijke letters als ei, ou/au en g/ch herhaald worden (paleis, vijver) • Spelt verkleinwoorden op –(d)je, -etje, -pje (vriendje, rolletje, bloempje) • Spelt woorden waar bij verlenging de f in een v of de s in een z verandert (brief-->brieven, boos-->boze) • Spelt woorden met –em, -elen, -enen, -eren (stiekem, kinderen, wandelen) <p>Werkwoordspelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oriënteert zich op het kennen van de noodzakelijke begrippen voor werkwoordspelling (onderwerp, werkwoord, persoonsvorm) • Oriënteert zich op het spellen van gewone werkwoorden in de tegenwoordige tijd (ik loop, jij loopt, wij lopen) 		

Rekenen – groep 5

Niveau/uitstroom	Groep	3	4	5	6	7	8
< PrO		≤ M3	M3	≤E3	≤ M4	≤ M4	≤ M5
PrO		M3	E3	M4	E4	E4-E5	E5-M6
VMBO BB/KB		M3	M4	E4-M5	M5-E5	M6 –E6	E6-E7
≥VMBO TL		≥E3	≥E4	≥E5	≥M6-E6	≥M7	≥M8
Na te streven doelen				Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak			Frequentie
<p><PrO</p> <p>1.1 Ordeningsbegrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> Hanteert bij het verdelen van hoeveelheden (blokjes, fiches) in groepjes binnen een context de bewerkingsbegrippen: eerlijk verdelen, gelijk maken, aanvullen, erbij doen, eraf halen, twee keer zoveel nemen, de helft, splitsen <p>1.2 Wiskundige symbolen, schema's en modellen</p> <ul style="list-style-type: none"> Begrijpt de somformule voor optellen en aftrekken en gebruikt daarbij de tekens +, - en = Begrijpt en gebruikt een T-splitsschema voor het splitsen van getallen <p>4.1 Tellen en plaatsen van getallen op getallenlijn</p> <ul style="list-style-type: none"> Telt handig t/m 20 door gebruik te maken van 5- en 10-structuur Telt door vanaf een willekeurig getal t/m 100 <p>4.2 Hoeveelheids-besef, inzicht in getal structuur</p> <ul style="list-style-type: none"> Splitst hoeveelheid t/m 10 m.b.v. concreet materiaal als fiches vanuit een context (kippen in hok met nachthok en open deel) Splitst getallen t/m 10 met T-splitsschema met daarbij alleen nog een voorstelling van de context <p>5.1 Optellen en aftrekken</p> <ul style="list-style-type: none"> Zet optel/ aftreksituatie t/m 10 om in formele somnotatie en omgekeerd. Maakt optel/ aftrekopgaven onder de 10 zonder concreet materiaal en niet tellend <p>5.2 Vermenigvuldigen en delen</p> <ul style="list-style-type: none"> Lost contextprobleem op over eerlijk verdelen en opdelen met hoeveelheden tot 20 <p>7.1 Handig rekenen</p> <ul style="list-style-type: none"> Maakt bij opgaven t/m 10 op een handige manier gebruik van "weetjes" (4+5 wordt afgeleid uit 4+4 en nog 1 erbij of uit 5+5 en dan 1 eraf) 				<p>Methode: Wereld in getallen</p> <p>Leerkracht aanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> * hardop voordoen (denkstappen) * stap voor stap aanbieden * herhaling en verlengde instructie bieden. * klassikale instructie en gezamenlijk verwerken * veel concreet materiaal * vaste somtypes aanbieden en zichtbaar maken in de klas. <p>Didactische aanpak: Doelgericht onderwijs door middel van het passend lesmodel</p>			5 uur per week

<p>10.1 Ruimtelijke oriëntatie en ruimtelijk redeneren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maakt een plattegrond met hoogtegetallen van eigen bouwsel • Zet bij het werken met mozaïeken of bij het afmaken van een kralenketting een bepaald patroon voort <p>11.1 Meten van lengte, inhoud, gewicht, oppervlakte</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heeft referentiematen voor liter, kilo en meter (zoals pak melk, pak suiker, grote stap) • Vergelijkt en ordent voorwerpen op oppervlakte door daar natuurlijke maten als tegels bij te gebruiken • Hanteert meetinstrumenten als huishoudcentimeter, duimstok en liniaal; kent daarbij de standaardmaat meter en cm • Meet gewicht in kilogrammen met personenweegschaal <p>11.2 Meten van tijd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herkent en benoemt hele en halve uren en kwartieren op klok met cijfers; brengt daarbij deze tijden in verband met gebeurtenissen die rond deze tijd plaatsvinden <p>11.3 Geld rekenen</p> <ul style="list-style-type: none"> • - 		
--	--	--

Niveau/uitstroom	Groep	3	4	5	6	7	8
< PrO		≤ M3	M3	≤E3	≤ M4	≤ M4	≤ M5
PrO		M3	E3	M4	E4	E4-E5	E5-M6
VMBO BB/KB		M3	M4	E4-M5	M5-E5	M6 –E6	E6-E7
≥VMBO TL		≥E3	≥E4	≥E5	≥M6-E6	≥M7	≥M8
Na te streven doelen				Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak			Frequentie
PrO 1.1 Ordeningsbegrippen <ul style="list-style-type: none"> Hanteert bij het verdelen van hoeveelheden (blokjes, fiches) in groepjes zonder context de bewerkingsbegrippen: eerlijk verdelen, gelijk maken, aanvullen, erbij doen, eraf halen, twee keer zoveel nemen, de helft, splitsen 1.2 Wiskundige symbolen, schema's en modellen <ul style="list-style-type: none"> Schematiseert concrete middelen als kaartjesgetallenlijn of kralenketting (door getallenlijnen met eenheden en tientallen of door lege getallenlijnen) Begrijpt dat groepjesmodel een herhaalde optelling of een vermenigvuldiging inhoudt (3 pakjes van 4 krentenbollen) 4.1 Tellen en plaatsen van getallen op getallenlijn <ul style="list-style-type: none"> Telt door en terug vanaf een willekeurig getal t/m 100 Hangt kaartjes aan een 100-kralensnoer op de juiste plek Geeft op een getallenlijn t/m 100 aan waar een getal zich ongeveer bevindt (op een getallenlijn met alleen tientallen) 4.2 Hoeveelheids-besef, inzicht in getal structuur <ul style="list-style-type: none"> Kent alle splitsingen t/m 10 zonder ondersteunende context Splitst en stelt een getal t/m 100 samen vanuit tientallen en eenheden 5.1 Optellen en aftrekken <ul style="list-style-type: none"> Lost optel/ aftrekepgaven t/m 20 zonder tientaloverschrijding op naar analogie van opgaven t/m 10 Lost opgaven t/m 20 met tientaloverschrijding op met behulp van 5-structuur, materiaal (rekenrek) 5.2 Vermenigvuldigen en delen <ul style="list-style-type: none"> Herkent een vermenigvuldigsituatie en weet welke som bij deze reële situatie past Herkent een vermenigvuldigsom in 'afgebeelde' situatie (3 pakjes van 4 krentenbollen: 3x4) 7.1 Handig rekenen <ul style="list-style-type: none"> Maakt bij opgaven t/m 20 op een handige manier gebruik van "weetjes" (6+7 				Methode: Wereld in getallen Leerkracht aanpak * hardop voordoen (denkstappen) * stap voor stap aanbieden * herhaling en verlengde instructie bieden. * klassikale instructie en gezamenlijk verwerken * veel concreet materiaal * vaste somtypes aanbieden en zichtbaar maken in de klas. Didactische aanpak: Doelgericht onderwijs door middel van het passend lesmodel			5 uur per week

wordt afgeleid uit $6+6 + 1$ of $7+7-1$)

10.1 Ruimtelijke oriëntatie en ruimtelijk redeneren

- Leest al doende en met leerkracht overlegend eenvoudige plattegrond en tekent met hulp zelf een eenvoudige plattegrond
- Bouwt aan de hand van een constructie tekening met lego iets na
- Bouwt eenvoudig blokkenbouwsel na vanuit plattegrond met hoogtegetallen

11.1 Meten van lengte, inhoud, gewicht, oppervlakte

- Ziet bij het vergelijken van oppervlakten via het leggen van tegels relatie met vermenigvuldigen
- Weet dat een kilometer overeenkomt met 1000 meter (1000 flinke stappen)

11.2 Meten van tijd

- Beseft dat het jaar in maanden ingedeeld is; kan daarbij vanuit de maand die op dat moment gaande is de andere maanden benoemen
- Heeft enig besef van hoe lang een *uur* of *half uur* ongeveer duurt (rekenles), waar je een *kwartier* mee bezig bent en hoe lang een *minuut* of *seconde* duurt

11.3. Geld rekenen

- Weet dat als je alleen papiergeld in je portemonnee hebt en een bedrag als 7, 17, 27 .... 87 euro moet betalen, hoeveel je geeft en hoeveel je terugkrijgt

Niveau/uitstroom	Groep	3	4	5	6	7	8
< PrO		≤ M3	M3	≤E3	≤ M4	≤ M4	≤ M5
PrO		M3	E3	M4	E4	E4-E5	E5-M6
VMBO BB/KB		M3	M4	E4-M5	M5-E5	M6 –E6	E6-E7
≥VMBO TL		≥E3	≥E4	≥E5	≥M6-E6	≥M7	≥M8
Na te streven doelen				Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak			Frequentie
VMBO BB/KB 1.1 Ordeningsbegrippen <ul style="list-style-type: none"> Hanteert begrippen als één na eerste, één na laatste, links, rechts, linksom, rechtsom, rechtdoor, bij de derde straat rechtsaf 1.2 Wiskundige symbolen, schema's en modellen <ul style="list-style-type: none"> Gebruikt rechthoekmodel voor vermenigvuldigen Gebruikt somformule bij vermenigvuldigen met x-teken Maakt bij het optellen en aftrekken gebruik van de lege getallenlijn als model en uitrekenhulp 4.1 Tellen en plaatsen van getallen op getallenlijn <ul style="list-style-type: none"> Telt heen en terug tot 100 met sprongen van 5 en 10 Telt heen en terug met sprongen van 10 vanaf een bepaald getal Telt vanaf een bepaald getal t/m 1000 vooruit en terug Telt heen en terug met sprongen van 10, 50 en 100 vanaf een willekeurig 10-, 50-, of 100-tal tot 1000 Ordent getallen t/m 1000 van klein naar groot en andersom 4.2 Hoeveelheids-besef, inzicht in getal structuur <ul style="list-style-type: none"> Weet het volgend tiental bij een getal t/m 100 en kan m.b.v. eierdozen of staven en lossen aanvullen tot volgend tiental Noemt het volgende tiental bij een getal t/m 100 en kan op mentaal niveau aanvullen tot volgend tiental 4.3 Breuken, kommagetallen, procenten en verhoudingen <ul style="list-style-type: none"> Verdeelt vanuit een context een strook of cirkel in 2'en, 3'en, 4'en, 5'en, 6'en en ziet daarbij onderlinge relaties (als je iets in 2en verdeelt krijg je grotere stukken dan in 4'en, als je iets in 4'en deelt krijg je kleinere stukken maar wel twee keer zoveel stukken). 5.1 Optellen en aftrekken <ul style="list-style-type: none"> Lost opgaven t/m 20 op zonder concreet materiaal, niet tellend, eventueel met tussenstapjes Maakt opgaven t/m 100 met behulp van structuurmateriaal (kralenketting, MAB-materiaal) 				Methode: Wereld in getallen Leerkracht aanpak * hardop voordoen (denkstappen) * stap voor stap aanbieden * herhaling en verlengde instructie bieden. * klassikale instructie en gezamenlijk verwerken * veel concreet materiaal * vaste somtypes aanbieden en zichtbaar maken in de klas. Didactische aanpak: Doelgericht onderwijs door middel van het passend lesmodel			5 uur per week

5.2 Vermenigvuldigen en delen

- Lost een vermenigvuldigsom op via herhaald optellen
- Maakt gebruik van de verwisselbaarheid ($7 \times 3 = 3 \times 7$; eventueel met ondersteuning van een rechthoekmodel als velletje zegels)

6.1 Schattend rekenen

- Maakt een schatting bij een hoeveelheid t/m 100 vanuit een bepaalde context met enig besef van de orde van grootte (zoals aantal leerlingen in onderbouw)

7.1 Handig rekenen

- Kiest bij optel/ aftrekopgaven t/m 100 afhankelijk van het type som een handige passende strategie zoals via ronde getallen ($49+36$ via $50+36-1$ en $93-49$ via $93-50+1$) en via dubbelen/halveren ($45+46$ via $45+45+1$; $91-45$ via $90-45+1$)

8.1. Kolomsgewijs rekenen en cijferen

- Telt driecijferige getallen bij eenvoudige bewerkingen als $560+320$ (waarbij honderdtallen, tientallen of eenheden niet overschreden worden) bij elkaar vanuit het splitsen van honderdtallen, tientallen en lossen, noteert daarbij tussenstanden (op eigen gekozen manier)

10.1 Ruimtelijke oriëntatie en ruimtelijk redeneren

- Ziet zonder gebruik van blokken welke plattegrond met hoogtegetallen bij welk afgebeeld bouwsel hoort
- Gebruikt bij het vertellen van een route richting aanduidingen als linksaf, rechtsaf, rechtdoor
- Ziet relatie tussen tekening en bovenaanzicht en tekent zelf bovenaanzicht van voorwerpen
- Ziet relatie tussen luchtfoto en plattegrond

11.1 Meten van lengte, inhoud, gewicht, oppervlakte

- Meet gewicht met instrumenten (personenweegschaal, brievenweger) kent daarbij de maten kilogram en gram
- Meet met maatbeker in l en cl
- Bepaalt vanuit 'hokjes-schema' de oppervlakte in aantal hokjes en ziet verband met vermenigvuldigen
- Hanteert de maten mm en dm, meet voorwerp met een liniaal in m, cm, dm en mm

11.2 Meten van tijd

- Zet analoge tijd om in digitale tijd en andersom, begrijpt daarbij dat je door de 25 uren aanduiding aan digitale tijd kunt zien of het ochtend, middag, nacht is
- Noteert tijd en datum (tijd: analoog en digitaal, 23-07-2011) en spreekt dit

juist uit <ul style="list-style-type: none"> Begrijpt datumaanduidingen zoals 7-5-2007 en kan data aan contexten koppelen zoals geboortedatum Benoemt de kloktijd vanuit 'ankerpunten' hele en halve uren in aanduidingen als "het is bijna half 6" of "het is zojuist elf uur geweest" 									
11.3 Geld rekenen <ul style="list-style-type: none"> Benoemt de waarde van munten (1, 2 euro, 50, 20, 10, 5, 2 en 1 eurocent en biljetten van 5, 10, 20, 50, 100 euro) 									
Niveau/uitstroom	Groep	3	4	5	6	7	8		
< PrO		≤ M3	M3	≤E3	≤ M4	≤ M4	≤ M5		
PrO		M3	E3	M4	E4	E4-E5	E5-M6		
VMBO BB/KB		M3	M4	E4-M5	M5-E5	M6 –E6	E6-E7		
≥VMBO TL		≥E3	≥E4	≥E5	≥M6-E6	≥M7	≥M8		
Na te streven doelen				Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak				Frequentie	
≥VMBO TL <p>1.2 Wiskundige symbolen, schema's en modellen</p> <ul style="list-style-type: none"> Maakt bij het optellen en aftrekken gebruik van de lege getallenlijn als model en uitrekenhulp Maakt bij het splitsen in tientallen en eenheden gebruik van schematisch weergegeven tientallen (staven) en lossen (losse blokjes) Begrijpt en hanteert cirkelmodel en strookmodel voor breuken en gebruikt daarbij de breuknotatie <p>4.1 Tellen en plaatsen van getallen op getallenlijn</p> <ul style="list-style-type: none"> Telt vanaf een bepaald getal t/m 1000 vooruit en terug Telt heen en terug met sprongen van 10, 50 en 100 vanaf een willekeurig 10-, 50-, of 100-tal tot 1000 Ordent getallen t/m 1000 van klein naar groot en andersom Positioneert een getal op een gedeeltelijk ingevulde getallenlijn tot 1000 (door steeds preciezer aan te geven waar een getal als 187 ligt: tussen 100 en 200....180-190...) Ziet getallen tot 100 als knooppunt in een netwerk van getal relaties (36 als 30+6, 40-4, 6x6 ...) <p>4.2 Hoeveelheids-besef, inzicht in getal structuur</p> <ul style="list-style-type: none"> Noemt het volgende tiental bij een getal t/m 100 en kan op mentaal niveau aanvullen tot volgend tiental Verdeelt een getal als 148 in honderdtal, tientallen en eenheden met ondersteunend materiaal (geld, MAB-materiaal) 				<p>Methode: Wereld in getallen</p> <p>Leerkracht aanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> * hardop voordoen (denkstappen) * stap voor stap aanbieden * herhaling en verlengde instructie bieden. * klassikale instructie en gezamenlijk verwerken * veel concreet materiaal * vaste somtypes aanbieden en zichtbaar maken in de klas. <p>Didactische aanpak: Doelgericht onderwijs door middel van het passend lesmodel</p>				5 uur per week	

4.3. Breuken, kommagetallen, procenten en verhoudingen

- Verdeelt vanuit een context een strook of cirkel in 2'en, 3'en, 4'en, 5'en, 6'en en ziet daarbij onderlinge relaties (als je iets in 2en verdeelt krijg je grotere stukken dan in 4'en, als je iets in 4'en deelt krijg je kleinere stukken maar wel twee keer zoveel stukken)

5.1 Optellen en aftrekken

- Maakt optel/ aftrekgaven t/m 100 zonder concreet materiaal met rijen en splitsen

5.2 Vermenigvuldigen en delen

- Maakt opgaven t/m 100 met behulp van structuurmateriaal (kralenketting, MAB-materiaal)
- Beheerst tafels t/m 10 en past deze toe in contextsituaties (eventueel via steunpunten als 9×6 vanuit 10×6 of via verdubbelen of halveren $10 \times 8 = 80$, dus $5 \times 8 = 40$)
- Begrijpt dat vermenigvuldigsom als 6×3 staat voor allerlei situaties rond 6 groepjes van 3

6.1. Schattend rekenen

- Maakt alvorens iets uit te rekenen een schatting van de uitkomst van een optelsom en aftreksom tot 100 ($39+39$ is bijna $40+40$, dus bijna 80; $61-29$ is bijna $60-30$, dus ongeveer 30)

7.1 Handig rekenen

- Kiest bij optel/ aftrekgaven t/m 100 afhankelijk van het type som een handige passende strategie zoals via ronde getallen ($49+36$ via $50+36-1$ en $93-49$ via $93-50+1$) en via dubbelen/halveren ($45+46$ via $45+45+1$; $91-45$ via $90-45+1$)
- Gebruikt strategieën om moeilijker tafels t/m 100 af te leiden uit makkelijker zoals omkeren, $10 \times$ en $5 \times$ als steunpunt en verdubbelen

8.1. Kolomsgewijs rekenen en cijferen

- Telt driecijferige getallen bij eenvoudige bewerkingen als $560+320$ (waarbij honderdtallen, tientallen of eenheden niet overschreden worden) bij elkaar vanuit het splitsen van honderdtallen, tientallen en lossen, noteert daarbij tussenstanden (op eigen gekozen manier)
- Telt driecijferige getallen als $569+170$ bij elkaar vanuit het splitsen in honderdtallen, tientallen en lossen, noteert daarbij tussenstanden (op eigen gekozen manier)
- Trekt driecijferige getallen als $567-134$ (zonder tekorten) af vanuit splitsen in honderdtallen, tientallen en eenheden, noteert (op eigen gekozen manier) tussenstanden

9.1. Rekenmachine

- Bedient een eenvoudige rekenmachine en rekt hierop enkelvoudige bewerkingen uit met behulp van de meest elementaire operatietoetsen (+, -, x, :)

10.1 Ruimtelijke oriëntatie en ruimtelijk redeneren

- Ziet relatie tussen tekening en bovenaanzicht en tekent zelf bovenaanzicht van voorwerpen
- Ziet relatie tussen luchtfoto en plattegrond
- Leest en maakt eenvoudige plattegrond van bekende "loop-omgeving" (van school naar huis)
- Tekent gelopen route op een plattegrond van klas of school
- Maakt een plattegrond van eigen klas, eigen kamer

11.1 Meten van lengte, inhoud, gewicht, oppervlakte

- Bepaalt vanuit 'hokjes-schema' de oppervlakte in aantal hokjes en ziet verband met vermenigvuldigen
- Hanteert de maten mm en dm, meet voorwerp met een liniaal in m, cm, dm en mm
- Hanteert de maten dl, cl en ml
- Kent binnen context het begrip kubieke meter als maat voor inhoud
- Leest af en noteert grammen en milligrammen

11.2 Meten van tijd

- Benoemt de kloktijd vanuit 'ankerpunten' hele en halve uren in aanduidingen als "het is bijna half 6" of "het is zojuist elf uur geweest"
- Herkent en benoemt op cijferklok naast hele/ halve uren/ kwartieren ook de minuten en seconden

11.3 Geld rekenen

- Benoemt de waarde van munten (1, 2 euro, 50, 20, 10, 5, 2 en 1 eurocent en biljetten van 5, 10, 20, 50, 100 euro)
- Bepaalt de totale waarde van een gegeven hoeveelheid munten

Schrijven / Voorgezet schrijven - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Fijne motoriek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Schrijft leesbaar alle letters met correcte verbindingen • Schrijft leesbaar alle cijfers en leestekens • Schrijft op enkelvoudig liniatuur met 2 ½ mm romphoogte. • Vorm: automatiseren van cijfers, kleine letters en letterverbindingen, hoofdletters en leestekens. • Beweging: schrijven in een doorgaande beweging, zonder breuken en/of lassen. <p>Technisch schrijven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Schrijft 30 letters per minuut • Schrijft leesbaar alle letters met correcte verbindingen • Schrijft leesbaar alle cijfers en leestekens • Schrijft op enkelvoudig liniatuur met 2 ½ mm romphoogte • Gebruikt de punt, het vraagteken, het uitroepteken en hoofdletters correct. • Ruimte: schrijven op vrije regels en in een liniatuur, met een goede zoneverdeling, letter- en woordafstand. • Verwoorden hoe de vorm in elkaar zit en een onjuiste vorm zonder hulp herstellen. • Bewegingsfouten kunnen herkennen. • Het eigen schrijfwerk op ruimte beoordelen. 	<p>Methode: Schrijven in de basisschool Schrijfschrift 4B r/l Schrijfschrift 5A r/l</p> <p>Materialen: Wandkaart Letterkaarten Richtingkaarten Kopieerboek</p> <p>Leerkrachtaanpak: (Hier wordt ook tijdens andere vakken op gelet).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aandacht voor de zithouding • Aandacht voor de schrijfhouding • Aandacht voor de pen greep. <p>Didactische aanpak: Doelgericht onderwijs door middel van het passend les model</p>	<p>1,5 uur in de week</p>

Leren leren - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak
<p>De leerlingen leren belangstelling hebben voor de wereld om hen heen, ze leren deze gemotiveerd onderzoeken en daarin taken uitvoeren, waarbij ze gebruik maken van informatie, strategieën en vaardigheden en ze leren reflecteren op eigen handelen.</p> <p>Taakaanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft aan wat hij wel en niet verwacht te kunnen • Kijkt na een taak of hij alles goed gedaan heeft en herstelt fouten • Volgt schriftelijke instructies (met picto's) op • Plant zelfstandig meerdere taken achter elkaar (binnen één vak) <p>Hulpvragen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vraagt van tevoren uitleg wanneer de taak niet duidelijk is • Geeft aan dat hij een uitleg niet begrijpt <p>Zelfstandig doorwerken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkt 15 minuten zelfstandig aan een taak • Begint aan een volgende taak waarvan hij weet dat hij deze zelfstandig mag en kan doen • Werk netjes en/of snel afhankelijk van de eisen die aan detaakuitvoering worden gesteld <p>Samenwerken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spreekt met een ander af wie wat gaat maken • Doet aan een ander voor hoe de taak gedaan moet worden • Helpt uit zichzelf een ander die hulp nodig heeft bij het uitvoeren van een taak <p>Reflectie op werk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reageert zonder boos te worden op kritiek van de leerkracht op zijn werk • Stelt vorderingen bij zichzelf vast (dit ging beter dan vorige keer) • Geeft aan in welke vakken hij goed en minder goed is • Onderbouwt zijn mening over de kwaliteit van een gemaakte taak (goed, omdat) • Zoekt een fout op als de leerkracht vraagt nog een goed te kijken • Evalueert de periode van zelfstandig werken (heb ik goed doorgewerkt?) 	<p>Leren leren is geen apart vak. Het betreft meer een houding en gedrag van de leerling die gestimuleerd dient te worden door de leerkracht.</p> <p>Methodiek: Taakspel Beertjesmethode</p> <p>Ter bevordering van deze doelen werken we in alle klassen met enkele vaste afspraken.</p> <p>Er zijn afspraken om de werkhouding te bevorderen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Functionele prikkels voor in de klas • Creatieve en decoratieve prikkels op het prikbord • Rustig spreken • Visualiseren • Waar nodig inzet NMG • Waar nodig gebruik rood-groen kaartjes bij vragen van hulp • Gebruik stoplicht bij zelfstandig werken. • Start met zelf nakijken van het werk <p>Er zijn er afspraken rondom de inrichting van iedere groep en de inrichting van de gangen. De klassen moeten uitdagend en toch rustig zijn. Balans hiertussen is omschreven in borgingsdocument 'leren leren'</p> <p>Klassenafspraken worden gezamenlijk gemaakt</p> <p>Structuur in tijd /ruimte en materialen/ activiteiten/interactie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gebruik van time-timer • Gebruik van instructietafel • Lesplanning visualiseren • Opdracht visualiseren

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Zelfbeeld De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen.</p> <p>Jezelf presenteren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vertelt over zichzelf in een groep (hobby's, familie) • Vertelt een idee aan een groepje medeleerlingen (nieuw spel, activiteit) <p>Een keuze maken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Durft een andere keuze te maken dan een dominant persoon in de klas • Legt een bekende zijn keuze uit (ik doe het liever niet, omdat) <p>Opkomen voor jezelf</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spreekt een vriendje er op aan als deze zich niet aan de afspraken houdt • Komt voor zichzelf op als hij onterecht wordt beschuldigd • Geeft aan wat hij voelt als een ander onaardig doet <p>Omgaan met je beperking/stoornis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft aan dat en hoe hij graag geholpen wil worden (rust plek, koptelefoon) <p>Sociaal gedrag De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties.</p> <p>Ervaringen delen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praat met een ander over een afspraak die misliep • Geeft aan dat hij het merkt als een ander iets naars heeft meegemaakt • Helpt iemand die zich rot voelt door te praten • Vertelt een ander dat hij ergens teleurgesteld over is <p>Aardig doen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helpt uit zichzelf iemand • Reageert adequaat als door hem iets is misgegaan (sorry zeggen) • Vraagt een kind dat niemand heeft om mee te doen met een groepsactiviteit • Feliciteert een ander wanneer diegene wint bij een spel. <p>Omgaan met ruzie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gaat bij een ruzie in op wat een ander zegt • Corrigeert zijn gedrag als hij weet dat hij ongewenst gedrag vertoont • Verzint een oplossing bij ruzie • Benoemt welke gedragingen bij anderen boze reacties oproepen 	<p>Methode: Kinderen en hun sociale talenten Lesmap voor de middenbouw: groep 5</p> <p>Ervaringen delen: Ga je mee naar tante? Wat is er gebeurd?</p> <p>Aardig doen: Jij had het beloofd Moet je dat echt doen? Wat is aardig doen?</p> <p>Samen spelen en werken: Dat kun je toch niet maken? Dan doe je het zelf maar Wij verdelen de klus Wij hebben verloren</p> <p>Een taak uitvoeren: Leuk en lastig Wat gebeurt er?</p> <p>Jezelf presenteren: Hoe wij het vieren... De gitaar</p> <p>Een keuze maken: Eigenlijk zou ik liever Op vakantie</p> <p>Opkomen voor jezelf: Op de camping Ik heb het niet gedaan!</p> <p>Omgaan met ruzie: Ik ben het er niet mee eens Schelden doet geen pijn? Ik doe hier niet aan mee</p> <p>De thema's staan jaarlijks schoolbreed gepland. Ouders worden middels nieuwsbrief op de hoogte gesteld van de thema's. De onderwerpen komen elk jaar terug, maar steeds gecompliceerder (cyclisch leermodel).</p> <p>Standaard Leerkracht aanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> • De opbouw van de lessen wordt gevolgd: eerste 30 minuten voor de 	<p>2 x 45 / 3x 30 minuten per week</p>

	<p>basis les, tweede dertig minuten voor een vervolg les, derde 30 minuten vervolg les, vierde 30 minuten voor uitloop en terugblik</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naast de lessen zoals deze structureel vanuit de methode gegeven worden besteed de leerkracht het hele jaar door aandacht aan de sociaal-emotionele vorming. • Voor de kinderen is duidelijk welke regels er binnen de school en in de groep zijn. Hier is het hele jaar door aandacht voor. • De leerkracht ondersteunt leerlingen in het verwoorden van gevoelens. • De leerkrachten dragen zorg voor het welzijn van de leerling. Mogelijkheden worden versterkt . Onvermogen geaccepteerd. • De leerkracht laat merken dat elk gevoel mag maar niet elk gedrag. • De leerling wordt positief benaderd, het positieve wordt benadrukt, de leerkracht geeft blijk van vertrouwen en ondersteunt de leerling daar waar nodig is. • De leerkracht besteed structureel aandacht aan de sfeer en regels in de groep. <p>Extra aandacht / aanpak voor uw kind (indien nodig) Als aanvulling kan gebruik gemaakt worden van het katern 'Kinderen en ... hun sociale talenten voor zorgleerlingen' bij de methode 'Kinderen en hun sociale talenten' en het PAD-programma.</p>	
--	---	--

Spel - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<ul style="list-style-type: none"> • Houdt zich aan de afspraak om eerst iets te doen wat de een leuk vindt, daarna iets wat de ander leuk vindt • Bedenkt een eenvoudige spelstrategie en past deze toe (2 zetten vooruitbij dammen, andere route kiezen)	<p>Deze doelen worden tijdens leeractiviteiten (leesspelletjes, SEV opdrachten, creatieve opdrachten) nagestreefd.</p> <p>Begeleid buiten spelen</p> <p>Zowel alleen spelen als met elkaar spelen heeft de aandacht. Er wordt meegespeeld door leerkracht, assistent en/of logopedist.</p>	<p>In pauzes en in combinatie met andere vakken</p>

Wereldoriëntatie - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Mens en samenleving</p> <ul style="list-style-type: none"> • Weet het alarmnummer 112 te bellen en doet melding van naam, plaats en gebeurtenis • Geeft aan hoe je een besmetting kan vermijden (handen wassen, niet uit zelfde glas drinken) • Geeft aan waarom het belangrijk is om elke dag groenten en fruit te eten • Geeft aan dat een goede voeding bestaat uit drie hoofdmaaltijden • Geeft aan dat je minimaal 2 keer in de week flink moet bewegen (bijvoorbeeld sporten) • Beoordeelt enkele producten op kwaliteit (gaat lang of kort mee) • Weet wat sparen is • Geeft aan dat Nederland een koning(in) heeft en hoe zij/hij heet • Geeft aan dat verschillen tussen mensen leuk kunnen zijn en noemt voorbeelden (ander eten, gastvrijer) • Beseft dat mensen verschillen, maar wel evenwaardig zijn • Verplaatst zich in het perspectief van de ander en legt uit hoe de ander zich in die positie voelt • Maakt een keuze in een herkenbaar moreel dilemma (vriendje pikt iets, wel of niet zeggen) • Vertelt dat mensen een ander of geen geloof kunnen hebben • Benoemt feestdagen van verschillende godsdiensten (Kerstmis, Suikerfeest, holi, Chanoeka) • Vertelt waarom je in een natuurgebied op de paden moet blijven • Ontdekt dat natuur overal is (in de stad hoor je vogels, uit het raam zie je een boom) • Vertelt hoe verschillende soorten afval hergebruikt kunnen worden • Gaat zuinig met papier om, zodat er niet te veel bomen worden gekapt (papier komt van bomen) • Zet elektrische apparaten uit als ze niet gebruikt worden 	<p>Bronnen voor deze lessen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Thema's uit Grote Reis deel 5 • Thema's uit Nieuwsbegrip • Internet • Nieuws uit de natuur uitzendingen van school tv • Eerder gegeven lessen door andere leerkrachten • Eigen creativiteit van zowel leerkracht als leerling. 	<p>0,75 uur per week</p>

(is zuinig met energie)

Oriëntatie op natuur en techniek

- Zet de levenscyclus van dieren in de juiste volgorde (eirus-pop-vlinder; ei-kuiken-kip)
- Geeft de relatie tussen eigenschappen van dieren en leefomgeving aan (vis met kieuwen in water, uil ziet goed in het donker)
- Geeft aan hoe dieren zich aanpassen aan de seizoenen (winterslaap, vogeltrek, eten verzamelen)
- Geeft aan dat elk dier vijanden heeft (kat eet vogels, vogels eten insecten)
- Geeft aan wat de functie van wortels is bij een plant
- Geeft aan waarom bloemen gekleurde, geurende blaadjes hebben (aantrekkelijk voor insecten; bestuiving en nectar maken)
- Geeft voorbeelden van schimmels (paddenstoelen, voedselbederf)
- Geeft verschillende oorzaken van ziek worden aan (kou vatten, besmetting, bedorven voedsel)
- Geeft aan waar botten zitten in het lichaam
- Ontdekt tijdschakelaars in zijn omgeving (wekker gaat af op ingestelde tijd) (besturing)
- Benoemt de verschillende weerpictogrammen bij het bekijken van een weerbericht
- Benoemt de vier windrichtingen
- Herkent een (buiten) thermometer en geeft aan welke functie het heeft
- Gebruikt een regenmeter om de hoeveelheid regen te meten
- Geeft aan dat de dagen in de zomer langer zijn (langer licht) dan in de winter
- Geeft aan dat de hoeveelheid zon verschilt per seizoen

Oriëntatie op ruimte

- Geeft verschillen tussen woningtypen op de wereld aan (sloppenwoning, iglo)
- Geeft voorbeelden van vrijetijdsbesteding in Nederland
- Geeft voorbeelden van beroepen die niet in Nederland maar wel in het buitenland voorkomen (theeplukkers, straatventers)
- Geeft aan dat er verschillen bestaan in hoeveel mensen verdienen
- Kent enkele gebruiken van klasgenoten uit een andere

<p>cultuur</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft aan dat Nederland een waterrijk land is • Geeft het belang van schoon water aan (geen ziektes verspreiden) • Kent eigenschappen van de grondstof zand (water doorlaten, begroeiing) • Geeft aan dat in andere landen het weer anders is dan in Nederland • Herkent eenvoudige voorwerpen (tafel, stoel) op een plattegrond • Maakt een plattegrond van de eigen klas • Vindt in een doolhof de kortste route • Volgt een route op een plattegrond op bekend terrein (school, buurt) <p>Oriëntatie op tijd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vertelt dat ieder een eigen levensgeschiedenis heeft • Benoemt de levensloop van de mens (baby, peuter, kleuter, basisschool, puber, volwassene, opa/oma) • Leest hele en halve uren af • Benoemt enkele sporen van het verleden in het heden (hunebedden, kerken) • Benoemt enkele kenmerken van het dagelijks leven de Romeinse tijd (handel, wegenbouw, kenmerken van Romeins huis) • Benoemt belangrijke personen uit het huidige Nederlandse koningshuis (Beatrix, Willem-Alexander) • Benoemt enkele belangrijke Nederlandse schilders (Van Gogh, Rembrandt, Vermeer) 		
--	--	--

Verkeer - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<ul style="list-style-type: none"> • Kent de kleuren van het stoplicht en hun betekenis • Kent verschillende vervoersmiddelen • Kijkt links, rechts, links bij het oversteken • Kent de regels van het oversteken in verschillende situaties (stoplicht) • Geeft op plaatjes aan of gedrag wel of niet passend is in het verkeer • Kijkt extra uit bij waarschuwingssignalen zoals bel, toeter, zwaailichten en sirenes • Kent de begrippen verkeerslicht, zebra, agent, links en rechts • Begrijpt waarom je in de auto een gordel om moet, doet deze zelfstandig om en helpt jongere kinderen indien nodig • Geeft aan welke onderdelen op een fiets zitten waardoor het veilig is (bel, reflector, licht, spatbord) • Kent de betekenis van de borden verboden toegang, fietspad, wandelpad, woonerf 	<p>Methode : ??? "Stap Vooruit" , verkeersblad van Veilig Verkeer Nederland</p> <p>Verdere bronnen voor deze lessen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Internet • Digibordlessen en extra verkeersoefeningen op het digibord. • Eigen creativiteit van zowel leerkracht als leerling. 	<p>30 min per week</p>

Bewegingsonderwijs - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p><u>Balanceren</u> Balanceren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loopt over een bank op 1 meter hoogte. • Loopt over een half instabiel smal balanceervlak (omgekeerde bank). • Staat 30 seconden op één been met wiebelen (rechts /links). <p>Rijden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rijdt staand op een skateboard op de grond. <p>Glijden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Glijdt vanaf een smalle glijbaan met afzweven. <p>Acrobatiek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maakt samen met een andere leerling een stoeltje, staan samen stabiel met hulp. <p><u>Klimmen</u> Klauteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klimt altemnerend tot de hoogste sport opzij, omhoog en naar beneden in een recht wandrek. • Klimt halverwege door het wandrek in rechte stand en gaat aan de andere kant weer naar beneden. • Klimt in een steile wand met touw (bijna recht wandrek) helemaal omhoog. <p>(Touw)klimmen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klimt zijwaarts via knopen in de touwen zonder hoogteverschillen. <p><u>Zwaaien</u> Schommelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Schommelt staand op een schommel. • Touwzwaaien: inlopen en inspringen <p>Hangend zwaaien:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Springt af vanuit hangend zwaaien aan een touw. • Zwaait aan de ringen 5 x met 2 stapjes in het midden met afspringen in de achterzwaai met hulp van de leerkracht. <p>Steunend zwaaien:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwaait steunend op de trapezestok door middel van een eigen aanloop. 	<p><u>Lessen bewegingsonderwijs</u></p> <p>Organisatie algemeen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 vakken. • Klassikaal (met inleiding en afsluiting). <p>Didactische aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Differentiatie d.m.v. verschillende opstellingen. • Uitbouw mogelijkheden t.a.v.: <p>Het arrangement (hoogte, afstand etc.). De uitvoeringswijze (hanteren spelmateriaal, uitvoering sprong, het landen). De reguleringswijze (manier van samenwerken of hulpverlening).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verwante activiteiten. • Doelen worden gesteld t.a.v. de individuele leerling. Eventueel doelen uit hogere groepen (groep 6,7 etc) worden gesteld aan talenten. <p><i>Met behulp van de uitbouw mogelijkheden worden activiteiten op maat gemaakt.</i></p> <p>Pedagogische aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Altijd een succeservaring creëren. • Stimuleren. • Complimenteren. • Indeling op basis van homogene groepen of heterogene groepen (doelafhankelijk). <p><u>Spelen in het speellokaal</u> Leerkrachten kunnen gebruik maken van het speellokaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Extra oefenen bewegingsvormen, zoals klimmen en klauteren, tikspelen, jongleren, bewegen op muziek etc. • Vrij spel. <p><u>Buiten spelen</u> Tijdens het buitenspelen worden de bewegingsvormen geoefend d.m.v. verwante activiteiten.</p>	<p>2 x 45 minuten</p>

Over de kop gaan

- Maakt een koprol op een verhoogd vlak (30 cm, zie steunspringen).
- Borstwaartsom met weinig hulp

Springen

Vrije sprongen:

- Springt op een schuine minitrampoline met 2 voeten in het rondje met verhoogde aanloop, maakt eenvoudige trucs.
- Hinkelt +/- 10 keer op het voorkeurs- en niet-voorkeursbeen over 9 meter.

Steunspringen:

- Maakt een hurksprong tussen 2 kasten.
- Maakt een koprol op een verhoogd vlak (30 cm).
- Maakt een wendsprong over de kast met minitrampoline (4 delen).

Loopspringen:

- Springt synchroon met een andere leerling over horden (banken).

Touwtjespringen:

- Loopt onder een draaiend springtouw door.

Ver- en hoogspringen:

- Springt met een hurksprong over een touw (50 – 80 cm).
- Zet op het juiste moment af en land met 2 voeten op de mat.
- Kan de gesprongen afstand bepalen.

Hardlopen

- Loopt estafette in een pionnenparcours.
- Loopt wedstrijdje met medeleerlingen van meerdere banen.

Mikken

Wegspelen:

- Beweegt met een hockeystick een hockeybal om een paaltje heen.
- Slaat een shuttle met een middel badmintonracket.
- Slaat een foambal met een tennisracket gericht naar een doel met backhand.

Mikken:

- Mikt een bal op een korf of een basket (2,5 meter hoogte, van 1,5 meter).
- Rolt een bal tegen een bal op 5 meter afstand (jeu de boules).
- Schopt tegen mikdoel

<p><u>Jongleren</u> Werpen en vangen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vangt een goed aangegooide frisbee. • Vangt 5 van de 6 met een boog naar de borst aangegooide tennisballen met 2 handen. • Overspelen via de muur <p>Soleren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gooit een grote bal tegen de muur en vangt deze na een stuit op de grond. • Dribbelt met 1 of 2 handen een parcours (verplaatsen). <p>Retourneren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samen met een ander een grote zachte foambal tegen de muur aanslaan. <p><u>Doelspelen</u> Keeperspelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderneemt na een mislukte doelpoging direct een nieuwe doelpoging. • Passeert een tegenspeler om een doel te raken. <p>Lummelspelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verandert geregeld van positie voor een open afspeellijn. • Bereikt geregeld een medespeler. • Volgt positiewisselingen van de ontvangers en de acties van balbezitters. • eindvakbal <p><u>Tikspelen</u> Tikspelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Speelt tikkertje met extra taak. • Speelt tikkertje met 2 tikkers of meer. <p>Afgooispelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderneemt pogingen bij trefbal om ballen te ontwijken. • Gooit lopers gericht af met een zachte bal. • Speelt het spel trefbal met achtervak. <p>Honkloopspelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kent de regels van het zaagslagbal met branden. <p><u>Stoeispelen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kantelt de leerling op de rug door middel van een eenvoudige kanteltechniek. • Kantelt een leerling op de rug op een eigen manier en weet deze 5 seconden op de rug te houden. 		
--	--	--

Bewegen op muziek

Bewegen n.a.v. het tempo van de muziek:

- Loopt samen met een groepje op een geslagen ritme.

Bewegen n.a.v. de frasering in de muziek:

- Zet in, stopt en verandert na 2 x 8 tellen (lopen, huppelen, stilstaan).

Een dans uitvoeren op muziek:

- Verzint een eigen beweging kan na 8 tellen een nieuwe beweging maken (nadoen, of zelf verzinnen).

Helpen en opruimen

- Legt spullen recht als deze zijn verschoven.

Spelregels

- Houdt zich aan de basisregels van veel gespeelde tik-, slag- en doelspelen.

Inzicht in en accepteren van eigen mogelijkheden

- Moedigt anderen aan.
- Beoordeelt bewegingen van anderen (mooi / niet mooi).
- Biedt hulp aan vrienden.

Laat zwakkere medeleerling winnen.

Handvaardigheid/tekenen/ textiele werkvormen - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Expressie en fantasie</p> <ul style="list-style-type: none"> Kiest een kleur bij een gevoel (b.v. geel = vrolijk, zwart = angstig etc.) <p>Materialen en technieken</p> <ul style="list-style-type: none"> Boetseren, (portret op kleitablet) Knippen en plakken: knipt moeilijke figuren uit tijdschrift en maaktbouwsels waarbij hij zelf materialen kiest en combineert Vouwen: vouwt een vouwwerkje na als de leerkracht dit voor doet <p>Tekenen en schilderen</p> <ul style="list-style-type: none"> Tekent met Oost-Indische inkt Maakt kleuren lichter of donkerder met diverse materialen (zachter of harder drukken, meer of minder water bij waterverf) Gebruikt fijnere motieven ter decoratie Werkt met oliepastelkrijt en ecoline <p>Werkstukken en kunst bekijken</p> <ul style="list-style-type: none"> Vertelt in een paar stappen hoe hij zijn werkstuk heeft gemaakt (de klei moest eerst drogen, toen kon ik hem pas verven) <p>Textiele werkvormen</p> <ul style="list-style-type: none"> Windt een draad Zet een knoop aan Leert beginselen van borduurtechnieken Geeft ruimtelijk vorm met chenille draad Maakt de platte knoop en platsteek Borduurt kralen Leert een pompoen maken 	<p>Thematische werkstukken in de groep en met de vakleerkracht textiele werkvormen/handvaardigheid</p> <p>Creatieve opdrachten</p> <p>Vrije knutsel- en tekenmomenten</p>	<p>Een maal per week 45 min. les van vakdocent</p> <p>45 min. door eigen leerkracht</p>

Drama - groep 5 groepsplan

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Dramatische vorming</p> <ul style="list-style-type: none"> • Houdt tijdens een korte scène een gerichte aandacht (paar minuten) bijeen eigen rol • Let met aanwijzingen van de leerkracht bij dramaspel afwisselend op beweging, houding en mimiek • Houdt één hoofdkenmerk blijvend vast tijdens een dramaspel van éénscène (zachte stem) • Speelt een ervaring van zichzelf na (van de duikplank springen) • Legt uit dat iedereen een andere mening over een toneelspel kan hebben <p>Doen-alsof-situaties herkennen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Benoemt dat het jeugdjournaal echt is en schooltv-drama gespeeld 	<ul style="list-style-type: none"> • Diverse hoeken • SEV lessen • Spel • Kring <p>Leerkracht aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interactief voorlezen • Begeleiden bij drama 	<p>2 uur per week in combinatie met andere vakgebieden</p>